

ТЕМА: НЕДІЙСНІ ПРАВОЧИННИ

Виконав:

● Михалюк Ігор, ЮФ-203

Перевірила: Кравець Н.І

ПЛАН

- 1. Поняття недійсності правочину.
- 2. Підстав визнання правочину недійсним.
- 3. Різновиди правочинів.
- 4. Наслідки недійсності правочину.

ПОНЯТТЯ НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНУ

- *Поняття недійсності правочину.* Під недійсним правочином розуміють дії фізичних і юридичних осіб, які хоч і спрямовані на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків, але не створюють цих наслідків через невідповідність вчинених дій вимогам законодавства.
- Загальною підставою визнання правочину недійсним є (ст. 215 ЦК України) недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог закону щодо умов його дійсності, встановлених частинами 1-3, 5-6 ст. 203 ЦК України.

- Правочин може бути визнаний недійсним повністю або в окремій частині, однак недійсність окремої частини правочину не має наслідком недійсності інших його частин і правочину в цілому, якщо можна припустити, що правочин був би вчинений і без включення до нього недійсної частини (ст. 217 ЦК України).

- Серед конкретних *підстав визнання правочину недійсним* можна визначити:
- 1) дефекти суб'єктного складу (відсутність у сторін правочину дієздатності — у фізичних та правоздатності — у юридичних осіб);
- 2) дефекти форми правочину, що стосуються виключно письмової форми правочину (недодержання сторонами простої письмової форми правочину, яка передбачена законом, тягне недійсність правочину лише у випадках, передбачених законом, на відміну від цього недодержання нотаріальної форми правочину спричинює його недійсність);
- 3) дефекти змісту правочину (невідповідність умов правочину вимогам законодавства, наприклад, фіктивні, удавані правочини, правочини, що порушують публічний порядок);
- 4) дефекти волі (правочини, вчинені без внутрішньої волі на їх вчинення, та угоди, в яких внутрішня воля особи сформувалася неправильно). Так, без внутрішньої волі вчиняються правочини особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій або не могла керувати ними, або правочини, вчинені особою під впливом обману.

- Залежно від характеру порушення закону при вчиненні правочинів та правових наслідків, вчинення таких правочинів останні **поділяються** на **нікчемні та заперечні**.
- *Нікчемним* є правочин, недійсність якого прямо встановлена законом, наприклад, правочин, що порушує публічний порядок (ст. 228 ЦК України), односторонній чи двосторонній правочин, щодо якого недодержано вимоги законодавства про нотаріальне посвідчення (статті 219-220 ЦК України),
- У випадках, встановлених законом, нікчемними є правочини, щодо яких недодержана письмова форма, встановлена законом, наприклад, договір дарування майнового права та договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому (ст. 719 ЦК України)
- Нікчемний правочин може бути визнаний судом дійсним.

- Іншим різновидом правочину, що може бути визнаний недійсним, є *заперечний правочин*, тобто правочин, недійсність якого прямо не впливає із закону, але одна зі сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом.
- Зазначений правочин породжує права і обов'язки сторін, проте його дійсність перебуває під загрозою, оскільки закон надає відповідним особам право заперечувати його у судовому порядку.
- Прикладами заперечного правочину є правочин, вчинений неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності без згоди батьків (усиновлювачів), піклувальника (ст. 222 ЦК України).

- Від недійсності правочину слід відрізнити відмову від нього. Закон дає право особі, яка вчинила правочин, відмовитися від нього (ст. 214 ЦК України). Тобто особа, яка вчинила односторонній правочин, має право відмовитися від нього на свій розсуд. Однак, якщо такою відмовою порушено права іншої особи, ці права підлягають судовому захисту.
- Особи, які вчинили дво- або багатосторонній правочин, мають право за взаємною згодою сторін, а також у випадках, передбачених законом, відмовитися від нього, навіть і в тому разі, якщо його умови повністю ними виконані.
- Відмова від правочину вчиняється у такій самій формі, в якій було вчинено правочин.

НАСЛІДКИ НЕДІЙСНОСТІ ПРАВОЧИНУ

- Аналіз норм ЦК України дозволяє безпосередньо визначити дві групи правових наслідків недійсності правочину:
- двостороння реституція (від лат. *restituere* — відновлювати, відшкодовувати)
- відшкодування збитків та моральної шкоди.

- Двосторонньою реституцією є повернення сторін правочину у той майновий стан, в якому вони перебували до його вчинення, відповідно з чим у разі недійсності правочину кожна зі сторін зобов'язана повернути одна одній у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, у тому числі тоді, коли те, що одержано, полягає у користуванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, — відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування.
- Прикладом майнових наслідків недійсності правочину у вигляді двосторонньої реституції є правочини з дефектами суб'єктного складу (наприклад, статті 221, 222, 226 ЦК України).

- На відміну від норм ЦК УРСР 1964 р. та цивільного законодавства країн колишнього СРСР, наприклад, Росії, чинний ЦК України не встановлює наслідків недійсності правочинів у вигляді спеціальних штрафних санкцій, а саме:

1.односторонньої реституції;

2.заборони реституції.

- Згідно з пунктом 2 ст. 216 ЦК України у разі, якщо у зв'язку із вчиненням недійсного правочину другій стороні або третій особі завдано збитків та моральної шкоди, вони підлягають відшкодуванню винною стороною, при цьому закон у деяких випадках покладає на винну сторону обов'язок відшкодувати другій стороні збитки у подвійному розмірі (статті 230, 231 ЦК України).
- Зазначені правові наслідки недійсності правочину у вигляді двосторонньої реституції та відшкодування збитків і моральної шкоди застосовуються завжди, якщо положеннями закону щодо окремих видів недійсних правочинів не встановлені інші правові наслідки.

